

SIRP

NUMBER 20 (3205)

EESTI KULTUURILEHT

hind 15 krooni

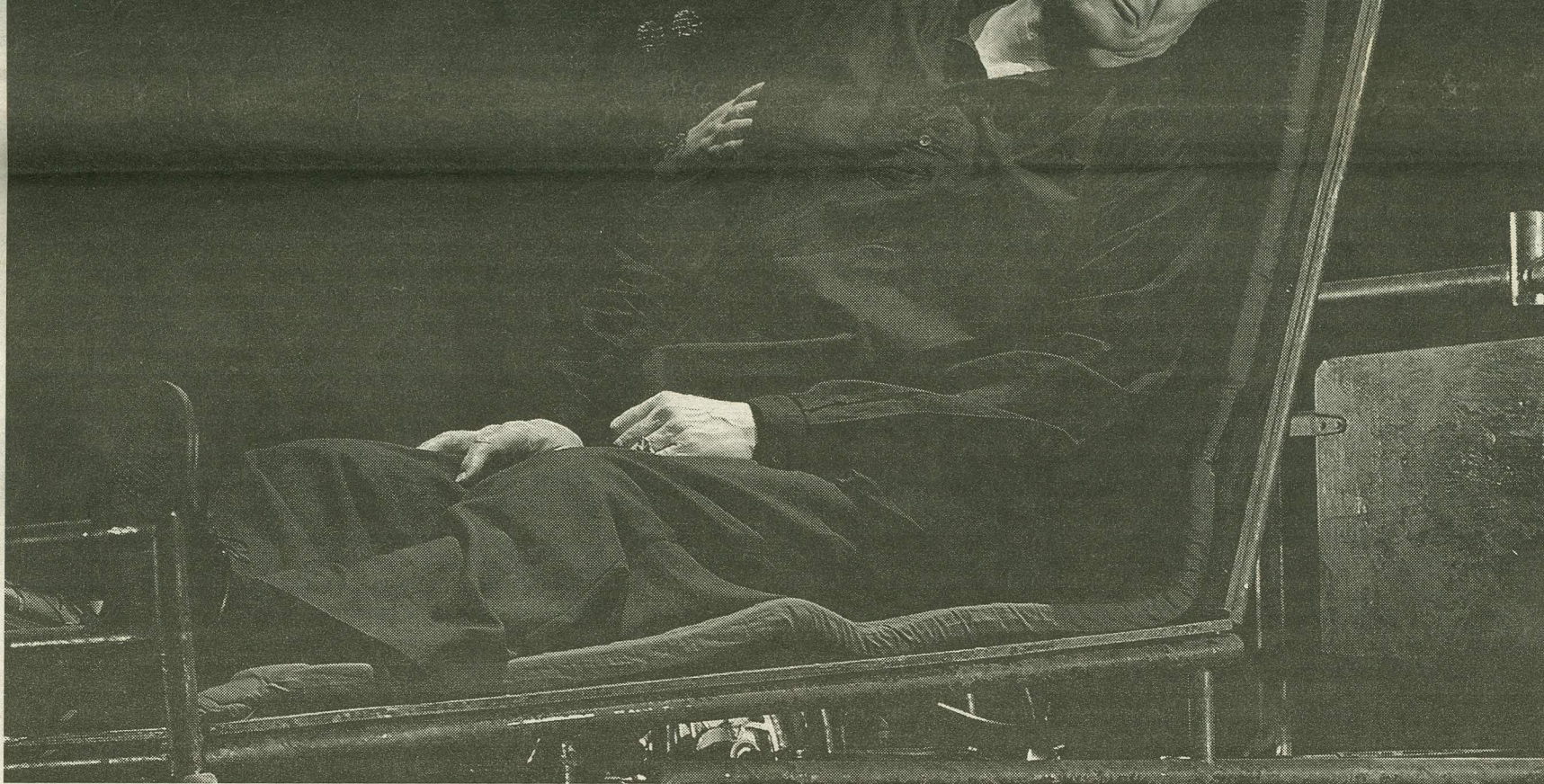
16. MAI 2008

EELARVE Minister räägib kärbetest. Lk 2/ **AJALUGU** Tutvus Prantsu, Piibu ja Konikuga. Lk 3-4/ **KIRJANDUS** Haiguste ravi, ammune utopia, lugu hindudele. Lk 5-7/ **KUNST** Kuldajastu kaja, päevapildid talupojast, galeriid, ehete alkeemia. Lk 8-11/ **MUUSIKA** EMTA lühiooperid, Bretagne'i armastus, Poll ja Poll. Lk 12-14/ **FILM** Sõbrad pöögi varjus, Balti lurjused, Cannes alustas. Lk 15-17/ **TEATER** Piirid ja piiritus, Nora koju tagasi! Lk 18-19/ **KEELE-ELU** Vastus Kaplinskile. Lk 24.

Tristan ja Isolde – *Liebestod*

Richard Wagneri ooperi „Tristan ja Isolde” esietendus rahvusooperis Estonia 17. mail.

Tristan – Heikki Siukola ja Isolde – Irmgard Vilsmaier.

HARRI ROSPU

See Richard Wagneri kauneim ooper on lihtsasti ümberjutustatav: armunute äpardunud enesetapp. Kolm ja kolmveerand tundi suremist.

Nimitegelastele külgeb sündmustik unenäolises maailmas, ebareaalsuses. Nad on läinud surma ning oma teada maailmale surnud. Neil pole taganemisteed – nad on iseendki juba seljataha jätnud. Nad viibivad psüühilises elemendis, kus väline elu on veel ainult mälestus ja mälestuste mälestus.

Kumbki laulab peamiselt iseendast. Tristan sarnaneb metsisekukega, kes armumängu ajal häälitseb nii ennastunustavalt, et ei näe ega kuule enam mitte midagi enese ümber. Ta ei näe ega kuule õieti Isoldetki! Nad puudutavad teineteist nagu pimedad, kes sõrmitsi vaatavad teineteise nägu. „So starben wir, ganz uns selbst gegeben,” laulavad nad teises vaatuses. Seda tuleks mõista: „Me surime, kumbki täienisti jäetud iseenda päralt”. Tõepoolest, igäüks sureb omaette. *Jeder stirbt für sich allein.*

Pealiskaudsed vagneriaanid võrrutavad „ar-

mastus-surma” (*Liebes-Tod*, nagu kirjutab Wagner) „surma-armastusega” ning pajatavad pikalt-laialt „Tristani ja Isolde” seosest Arthur Schopenhaueri pessimistliku surmaigatsus-eetikaga. Selles ooperis ei leidu aga mitte midagi pessimistlikku! Peategelaste enesetapp ei ole mitte põgenemine elust, vaid põgenemine uude, õnnelikumasse ellu. Ning esmalt ei ajenda Isoldet Tristanile mürgikarikat ulatama mitte elutüdimus, vaid soov kättemaksuks endaga kaasa kiskuda mees, kes näib teda mitte armastavat. Elu on talle järelikult väärtus, mida tasub rõõvida! Kuhu ma huks siia Schopenhauer?

Sellest teosest sai Wagneri uue ooperikontseptsiooni esmik. „Tristanis ja Isoldes” „ei juhtu peaaegu mitte midagi peale muusika”. Sõnadel ei ole enam tähendust väljaspool muusikat. Kogu lavategevus on „muusika nähtavaks muutunud teod” (Wagner). Ja tähtsust ei ole ka lavakujundusel: „Tristanile ja Isoldele on „maailm” nii täielikult lakanud midagi tähendamast, et on ükskõik, millisesse ümbrusse nad

oma kujtluses asetada” (Chamberlain).

„Tristan ja Isolde” on 228 minutit „igatsevalt igatsetud armastus-surma” (*sehndend verlangter Liebes-Tod*), ütleb ooper. Osatäitjatel pole õieti etendada mitte mingit lugu. Nende surm laval pole mitte akt, vaid seisund. Nende surnudolek väljendub liikumisenähtena sisimas. Nad peavad edastama tolle psüühilise irrealsuse, millele annab kuju Wagneri muusika.

Estonia lavastuse plakat kuulutab saksa keeles: „Tristan und Isolde”. See pole vale eestikeelsenagi: Wagneri ooperit laval vaadates näemegi Tristanit, näeme Isoldet... ja näeme und.

Richard Wagneri ooperit „Tristan ja Isolde” on eesti laval siiani etendatud katkenditi. Terviku tulek publiku ette kujutab endast tähist meie muusikakultuuri, õigupoolest kogu eesti kultuuri arengus: meie ooperiteater, küll juba täisealine, pürib nüüd meistriklassi. Ja mõtelge – see suursündmus jääb meie eluaega!

Linnar Priimägi